

PAGINA 3

**Hulde
aan de hoop**

PAGINA 5

**'Lekker kletsen
is goed voor ons'**

PAGINA 8

**De Bèbel
op ze Haags**

VERDER: Kerst in drie culturen ■ Een wiegje bij de vuurtoren ■ Geven maakt gelukkig ■ Wees een engel voor iemand ■ Genieten van wierookgeur

Het Haagse Vredespaleis:

De vredesgedachte in optima forma

Het indrukwekkende gebouw is een icoon voor de stad. Toch is het merendeel van de inwoners van Den Haag er nog nooit binnen geweest. De kerstperiode is een mooie tijd voor een bezoek aan het symbool van vrede en recht.

Temple of Peace. Met deze bijna Bijbelse term refereerde Andrew Carnegie, oprichter van de Carnegie Stichting, aan het door hem gefinancierde Vredespaleis. Dat de Amerikaanse filantroop een man van vrede was, blijkt ook uit de missie van zijn Carnegie Stichting. De stichting moet waarborgen dat het Vredespaleis de wereldvrede dient, als een ware vredestempel. Sinds haar oprichting in 1903 maakt de stichting dat waar door het gebouw te beheren en drie gerenommeerde instellingen te faciliteren. Vanaf het begin was dat het Permanente Hof van Arbitrage. Dit hof heeft als taak geschillen tussen landen of tussen landen en organisaties vreedzaam te beslechten. Later kwam daar het Internationaal Gerechtshof van de Verenigde Naties bij. Daarnaast huisvest het paleis de Haagse Academie voor Internationaal Recht en een bibliotheek voor internationaal recht.

Uithangbord

Claudia Jansen vertelt namens de Carnegie Stichting: 'Iedereen kent het Vredespaleis als uithangbord van vrede en recht, maar nog niet iedere inwoner van Den Haag is bij ons binnen geweest. Dat komt omdat het Vredespaleis geen museum is dat standaard geopend is. Er kunnen alleen rondleidingen worden gehouden op het moment dat er geen zittingen van de hoven zijn.' Toch probeert de stichting de inwoners van de stad zoveel mogelijk te betrekken bij het Vredespaleis. Zo opent men al jaren laagdrempelig de deuren tijdens de Just Peace Month. Veel mensen uit de buurt voelen zich al sterk verbonden met het paleis. Dat merkt Jansen uit reacties op berichten over het Vredespaleis die ze plaatst op sociale media.

Om de vredesgedachte nog meer uit te dragen, worden er vanouds winterarrangementen aangeboden rond kerst, met rondleidingen in en rondom het paleis. Ook de extra

workshops voor kinderen zijn een begrip, met een speurtocht en warme chocolade als afsluiting. Of deze activiteiten dit jaar ook doorgang zullen vinden, hangt af van de ontwikkelingen rond Covid-19.

Carillon

Gelukkig zijn er nog genoeg andere manieren om rond kerst kennis te maken met het Vredespaleis. Zo raadt Jansen iedereen aan om de virtuele 360-graden panoramatour op de

website van het Vredespaleis te bekijken. Bij goed weer kunnen bezoekers zich aansluiten bij rondleidingen door

'Veel buurtbewoners voelen zich verbonden met het paleis'

het tuinencomplex. Een bezoek is alleen al de moeite waard vanwege de vijftien meter hoge, mooi verlichte

kerstboom, die vanaf 7 december op het plein voor het paleis te zien zal zijn. Het kan bovendien in combinatie met een carillonconcert op dinsdag of donderdag. Jansen: 'Wie dan toch de gang naar het Vredespaleis maakt, moet beslist ook een bezoek brengen aan het Visitors Centre. In dit kleine, gratis toegankelijke museum wordt de bezoeker door middel van een audiotour uitgebreid geïnformeerd over het Vredespaleis.' Kortom, het bezoekerscentrum is deze kerst een mooie plek om na te denken

over het ontstaan van de vredesgedachte. Het is net als de tuin een oase van rust, midden in de drukke stad en midden in een roerige tijd.

ROELIE DRÖGE

SPECIAAL VOOR DE LEZERS VAN KERK IN DEN HAAG HEEFT HET VREDESPALEIS EEN AANBIEDING: OP VERTOON VAN DEZE EDITIE KRIJGEN BEZOEKERS 10% KORTING OP HET BOEKENASSORTIMENT IN HET VISITORS CENTRE.

Kerststallententoonstelling

De kerststallententoonstelling die jarenlang bij het Westeindeklooster te bewonderen was, is vanaf dit jaar te bezichtigen in de Sint-Paschalis Baylonkerk. Broeder Frans Wils, die de verzameling bijeenbracht, zal op zondag 12 december om 12.30 uur de tentoonstelling openen. Het thema dit jaar is Driekoningen.

DE TENTOONSTELLING IS TE BEZOEKEN VAN 12 DECEMBER T/M 2 JANUARI OP WOENSDAG, VRIJDAG EN ZATERDAG VAN 14-17 U. GESLOTEN OP TWEDE KERSTDAG EN OP 1 JANUARI. SINT-PASCHALIS BAYLONKERK, WASSENAARSEWEG 53.

Kerstroute naar de kribbe

Doe mee aan de kerstroute naar de kribbe en zoek de personen uit het kerstverhaal. In kleine groepjes loop je in ca. drie kwartier door het Bezuidenhout. De route is geschikt voor alle leeftijden. Na afloop is er voor iedereen iets lekkers te eten en te drinken.

Wo. 22. 14-15U.
CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154. DEELNAME GRATIS. AANMELDEN: KERSTRUTE@CTKERK.NL.

Afscheid van broeder Wim en broeder Frans 'Niets is eeuwig'

In de loop van de geschiedenis kende Den Haag meer dan honderd kloosterordes en congregaties. De meeste ervan zijn allang verdwenen. En binnenkort vertrekken de twee laatste broeders van Maastricht uit het Stads klooster aan het Westeinde.

In 1861 nodigde de Vincentiusvereniging de Broeders van Maastricht uit om ook in Den Haag te komen wonen en werken. Deze congregatie legde zich volledig toe op het geven van onderwijs. Zeven broeders kwamen en gaven door de jaren heen op vijftien verschillende scholen in de stad les. Het Stads klooster aan het Westeinde was door de tijd heen de thuisbasis van wel zevenhonderd broeders. Nu gaan de laatste twee weg. Het woonpand zal vanaf 2022 benut worden door de christelijke stichting 'De Middenhof' voor de opvang van jongeren die niet meer thuis kunnen wonen en geen huisvesting hebben.

De vertrekkende broeders Frans Wils en Wim Brands zijn respectievelijk 80 en 76 jaar. Beiden sloten zich als jonge mannen aan bij de Broeders van Maastricht en werkten veertig jaar met plezier in het basisonderwijs, juist ook voor kinderen met een achterstand of uit een problematisch gezin. Daarnaast gaven ze onder meer les aan asielzoekers en waren ze betrokken bij het Straatpastoraat.

Vrijheid

'Dat is zo mooi, dat dingen die hier begonnen zijn, ook zonder ons doorgaan', zegt broeder Frans. 'Ons motto

is: geloven in ontmoeting, met een dubbele betekenis. Zonder ontmoeting kom je nergens én wij geloven in de ontmoeting van diverse religies. We beleven de godsdienst in vrijheid. Religie inspireert ons. Het dwingt ons niet in een harnas, integendeel, het geeft ons vrijheid, ruimte en openheid.'

De broeders kijken dankbaar terug op hun tijd in Den Haag. Voor broeder Wim stond dat vanzelfsprekend in het teken van onderwijs, wat hij met hart en ziel heeft gedaan. Terugkijkend zegt broeder Frans: 'Als broeder heb je geleerd dat je moet geven, maar ik vind het minstens even belangrijk te kunnen ontvangen. Mensen worden er gelukkiger van als ze kunnen geven. Als bezoekers hier komen, vind ik het een van de mooiste dingen om te laten merken dat wij blij met hen zijn. Mensen die het moeilijk hebben zijn eigenlijk onze werkgevers. Ik ben dankbaar dat zoveel bezoekers blij en tevreden reageren op deze plek en op de tuin.'

Aandacht

Na al die jaren gaan binnenkort hun wegen scheiden, in ieder geval in geografisch opzicht. Broeder Wim gaat naar een broedercommunity in Maastricht, terwijl broeder Frans ervoor heeft gekozen in Den Haag te

Broeder Wim Brands en broeder Frans Wils samen in het historische schoolklasje

blijven. Hij heeft een appartement naast de kapel in een ander deel van het gebouw. 'De laatste jaren organiseer ik niet zoveel meer, maar wat ik

'Wij geloven in de ontmoeting van religies'

wel doe is bezoekers die langskomen aandacht geven. Ik ga graag even met ze naar de kapel, de stilte voelen, een kaarsje opsteken. In andere kloosters heb je zes keer per dag de getijden. Ik

doe het met een paar minuten stilte met een toevallige voorbijganger. Dat is voor mij zo waardevol!

Hij blijft ook zorgen voor de prachtige tuin. 'Een van de opdrachten die ik mezelf stel, is het zo te organiseren dat wanneer ik er niet meer ben, de tuin gewoon door kan gaan en nog steeds op allerlei manieren gebruikt kan worden.'

Het klooster heeft niet alleen spiritueel, maar ook letterlijk een bijzondere inhoud gehad met honderden kerststallen. Veel Hagenaars hebben ze weleens bekeken tijdens de tentoonstellingen in de kersttijd. Gelukkig

hebben ze nieuw onderdak gevonden in de Paschaliskerk aan de Wassenaarseweg. Een verzameling die in het Stads klooster wel bewaard kan blijven, is die van de oude schoolspullen die broeder Wim jarenlang heeft verzameld. Naast de sacristie is er een historisch schoolklasje mee ingericht.

Nu is het afscheid bijna daar. Iemand zei: 'De broeders, dat was mooi, maar het is als sneeuw. Ze zijn er een tijd geweest en nu is het weer voorbij. Niets is eeuwig.'

JOLLY VAN DER VELDEN

Lessons and Carols in de Paschaliskerk

Kom in kerststerven bij het *Festival of Nine Lessons and Carols*, uitgevoerd door het koor Haarlem Voices. Traditionele Engelse kerstliederen worden afgewisseld met de kerstverhalen uit de Bijbel.

ZA. 11. 19.30 U. SINT-PASCHALIS BAYLONKERK, WASSENAARSEWEG 53.
KAARTEN € 10. RESERVEREN VIA RKDENHAAG.NL OF LEDENADMINISTRATIE.
DRIEKONINGEN@RKDENHAAG.NL

advertenties

IN-D RUK

DE ADVENT GEURT NAAR ROZEN

Als gelovig jongetje was ik niet zo met de toekomst bezig. We zongen op bijbelclub: 'Daar ginds ver weg in de hemel, hoe fijn is het daar!' Maar ik stond bepaald niet 'te wachten aan de stromen, aan de oever der rivier' op de wederkomst van Christus. Wel werd ik ineens onverbiddelijk bij het hiernamaals bepaald toen oom Jan, mijn stiefvader, overleed. De Aziatische griepandemie in 1957 werd hem fataal. Het sloeg een gat in mijn bestaan en mijn rapportcijfers kelderden als in een beurskrach. Het troostte mij niet dat hij 'in de hemel' was. En de 'wederkomst' van Jezus werd allengs geen bron van verheugenis, maar angstig vooruitzicht. Bioscoop en dansvloer moest je mijden, daar loerden verzoeken. Als ik mij daar dan toch waagde, - je moest je ergens tegen afzetten - hoopte ik dat Jezus nog even zou wegblijven. Op de club of in het christelijk zomerkamp was God heel dichtbij, maar daarbuiten loerden vele gevaren. Het

ongeloof van mijn moeder en goede catechisatie maakten dat ik niet vastliep in fundamentalistische 'eindtijd'-fantasie. Een christelijke vorm van de huidige complottheorieën. Hoop is er dan alleen voor wie 'woke' zijn en doorhebben dat 'big pharma' de wereldheerschappij nastreeft. Het was de theoloog Jürgen Moltmann die mij in 1967 voorgoed genas van

mijn weezin om over 'de laatste dingen' na te denken. Nee, je hoeft niet te geloven dat de tempel in Jeruzalem herbouwd ging worden en dat alle ware gelovigen in een flits naar de hemel getransporteerd werden. Integendeel, Moltmann maakte mij voor eens en altijd duidelijk dat er hoop is voor deze wereld. Geen wereldvlucht, ook geen cynisme, maar geloof als weg naar de toekomst! 'Ik ruik een roos en ik ruik het Koninkrijk Gods', las Moltmann ergens en die woorden inspireerden hem om nieuw over 'de laatste dingen' (eschatologie) na te gaan denken. Op zijn beurt heeft hij mij geholpen om het geloof in Jezus en mijn verzet tegen onrecht en geweld blijvend met elkaar te verbinden.

In deze maand zal in menige kerkdienst weer het mooie, Middeleeuwse 'Er is een roos ontloken' gezongen worden. Soms hoor je wel eens dat zulke oude teksten niet meer kunnen. We moeten voor 'Oosterhuis' of 'Sela' gaan, taal van deze tijd! Maar ik zing graag mee met 'alle heiligen', ook zij die ons voorgingen. Ik deel hun vreugde over een God die deze wereld niet afschrijft. 'In het midden van de nacht' herkennen ze de actualiteit van de profeten. Ons geloof focust zich niet op de wederkomst, maar op de komst (Advent) van God in deze wereld. In de Kerstverkondiging gaat het zo aards toe - zwangerschap, dakloosheid, voederbak en vlucht naar Egypte - omdat het nog steeds zo toegaat. In die misère komt God binnen en laat Hij zich nog steeds vinden. En weet Hij mij te vinden als twijfel mij bekruipt. Ik geniet van wicrookgeur in de nachtmis. Maar de geur van rozen vervult mij met hoop. Met de woorden van Willem Barnard: 'De aarde wordt een dal van rozen, zondeloos!'

ROB VAN ESSEN

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

advertentie

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELIENENSPOR.NL - WWW.ENGELIENENSPOR.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:
• levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:
• Ad Patres Frederik Hendrikslaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
• diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
• bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

Het kerstverhaal als spiegel voor de ziel

Hulde aan de hoop

Den Haag was dit jaar het decor van veel demonstraties. De tegenstellingen worden grimmiger. Of het nu gaat om de vrijheid, de planeet of het boerenbedrijf, het einde is nabij. Valt het tij te keren? Ook eind vorige eeuw was de wanhoop soms groot. Pedagoog Lea Dasberg kwam toen met een boodschap die nog steeds actueel is: 'Niet de wanhoop dienen we uit te vergroten, maar de hoop.'

Hulde aan de hoop is de titel van een klein, vergeten boekje uit 1980 van de Nederlandse hoogleraar pedagogiek Lea Dasberg (1930-2018). Het was haar openingsrede als professor in Amsterdam. Dasberg vond dat we de sociale, politieke of milieuproblemen niet moeten verdoezelen, maar ook niet moeten uitvergroten tot mythische proporties. 'Angst voor hel en verdoemenis heeft de mens nog nooit fatsoenlijker gemaakt, integendeel, radeloosheid leidt tot agressie en destructie', stelde ze.

Jeugdland

Lea Dasberg maakte in de jaren zeventig furor als tegenstander van de anti-autoritaire opvoeding en ze lanceerde

'De doemdenkers zaten eraast'

het begrip jeugdland. Ze nam een tendens waar dat volwassenen kinderen klein hielden met kreten als: 'kinderen moeten vooral kind zijn', of: 'ze zitten in de puberteit, laat ze maar even.' Dasberg vond echter dat je kinderen niet moet opsluiten in een parallel kinderuniversum.

In *Hulde aan de hoop* sprak ze haar verbazing uit dat eindtijdverwachtingen in 1980 over het jaar 2000 verdacht veel leken op de eindtijdverwachtingen die men rond het jaar 1000 had. 'Waar onze maatschappij totaal verschilt van

Een teken van hoop boven Den Haag

die van toen, kan dit niet anders worden geduid dan als regressie naar primitieve, irrationele, mythische en mystieke voorstellingen, die fungeren als een vlucht uit de werkelijkheid.' Ze zag een toename aan eindtijdsenario's die gemythologiseerd werden door het stellen van de fatale termijn van het jaar 2000. 'Dan zal er geen zuurstof,

geen drinkwater, geen brandstof meer zijn, dan is de vrede verloren en hebben kernbommen hun werk gedaan.'

Verbetering

Wat zou Lea Dasberg vinden van onze zorgen over de opwarming van de aarde of de coronapandemie? In haar eerste toespraak als Amsterdams

hoogleraar zei ze: 'Onder titels als *The Biological Time Bomb* en *Silent Spring* mobiliseren biologen een massale angst voor het afsterven van alle vegetatie.' Toch ontkende Dasberg deze feiten niet. 'Deze angsten zijn allermist mythisch of mystiek maar komen voort uit politieke en maatschappelijke realiteiten. Zoals ook hongersnoden,

epidemieën, vulkanische uitbarstingen en wervelwinden van de tiende eeuw reëel waren.'

Het ging haar om iets anders: 'Een geslacht dat het heden ontvlucht uit angst dat er geen toekomst zal zijn, kan onmogelijk een volgend geslacht opvoeden. De presentatie van leed en onrecht dient gepaard te gaan met de presentatie van hoop en mogelijkheid tot verbetering. Juist waar het kinderen betreft. (...) Het is pedagogisch onverantwoord in kinderen emoties op te wekken, zonder die te helpen ontladen in daden die een ander perspectief geven.'

Het jaar 2000 hebben we overleefd. Lea Dasberg heeft gelijk gekregen. De doemdenkers uit 1980 die dachten dat het in 2000 afgelopen zou zijn, zaten eraast. Maar we hebben nog steeds hoopvolle verhalen nodig. Al was het maar omdat boze complottheorieën over een grote reset en beangstigende vergezichten over de mensheid die door haar eigen toedoen ten onder gaat, ons nog altijd omringen. Het kerstverhaal kan die hoop bieden. Het kan een spiegel voor de ziel zijn: een achteruitkijkspiegel, bedoeld om ongelukken in de toekomst te voorkomen; een vooruitkijkspiegel, die de hoop uitvergroot tot mythische proporties. Zodat volgende generaties een eerlijke kans krijgen om het beter te doen dan wij voor mogelijk hielden. Zodat demonstraties in onze stad in het nieuwe jaar niet alleen wijzen op het einde maar ook op een nieuw begin.

TOM MIKKERS

Lekker thuis, brunchen en dansen:

Drie keer Kerstmis in Den Haag

's Lands wijs, 's lands eer. Dat geldt ook voor Kerstmis, maar hoe zit het met christenen die afkomstig zijn uit andere landen maar al sinds jaar en dag in Den Haag wonen?

Laura Reckenbeil (51) kwam in 2003 naar Nederland en werkt in de financiële dienstverlening. Ze groeide op in South Carolina, onderdeel van de Amerikaanse 'Bible-belt'. Reckenbeil trad rond haar dertigste toe tot

het protestantse geloof, dat ze hier belijdt bij de American Protestant Church of The Hague (APCH). Ze is getrouwd met een Italiaanse katholiek en heeft een zoon van twintig en een dochter van vijftien. Het gezin viert 'een nogal ongebruikelijke kerst, denk ik, vergeleken met andere Amerikanen'. Veel Amerikanen overstelpen elkaar met cadeaus met Kerstmis, het belangrijkste feest van het jaar. Voor Reckenbeil en de haren ligt de nadruk meer op de geboorte van het Christuskind en is de materialistische

component naar de achtergrond verdronken. Anders dan in haar vaderland, waar families vaak grote afstanden afleggen om elkaar op te zoeken in de kersttijd, kiest Reckenbeil ervoor met kerst thuis te zijn met haar gezin. Een ander verschil is dat de meeste cadeaus met Sinterklaas al vergeven zijn. Kerstmis is een rustige tijd voor de Reckenbeils, die naar Amerikaanse traditie geen tweede kerstdag vieren. Wel bezoekt het gezin op kerstavond een van de drie vieringen van de APCH, waarvan twintig tot dertig procent uit Nederlanders bestaat. Eerste kerstdag is gereserveerd voor een maaltijd in huiselijke kring.

Te veel, te veel, te veel

Eunice Vieira (62) verliet Brazilië negenentwintig jaar geleden voor de liefde. In het van oudsher

katholieke land is kerstavond het hoogtepunt van het kerstfeest. 'Kerstavond is het belangrijkste: God is geboren.' Men gaat eerst naar de kerk, eet en praat vervolgens van middernacht tot in de vroege ochtend. Op eerste kerstdag is het tijd voor een flinke brunch en cadeautjes onder de kerstboom, meestal geen echte. In een traditionele Braziliaanse familie, zoals die van Vieira in het noordoosten van het land, hoeven de bezoekers niets mee te nemen. De ontvangende familie slooft zich uit en wil alles perfect doen. 'Te veel, te veel, te veel.' Tegenwoordig brengt iedereen zelf wat te eten mee. 'Dat is juist mooi, vind ik.'

In Nederland gaat Vieira op kerstavond uit eten met familie of brunchen op eerste kerstdag. Tweede kerstdag is in Brazilië een gewone werkdag. 'Toen ik hier kwam wonen, vond ik het heel apart dat tweede kerstdag bestond.' Inmiddels is ze eraan gewend en neemt de gelegenheid te baat om met familie van haar man te gaan eten. Ze begrijpt overigens niet waarom de kerstboom van sommige Nederlanders op tweede of zelfs al eerste kerstdag op straat belandt. Die van haar gezin wordt netjes in de Scheveningse Bosjes geplant, geen dag eerder dan na Driekoningen.

Dansje

Wanneer het gaat om een uitputtende kerstnacht, kan protestant Robert Udilwa (67) uit de Democratische Republiek Congo een woordje meespreken. Udilwa, politiek vluchteling en sinds twintig jaar in Nederland, is afkomstig uit het dorp Kafongo. In de kerstnacht legde hij in zijn jonge jaren met enige tientallen dorpsgenoten de afstand van twintig kilometer naar de lokale kerk dansend, zingend en op de tamtam spelend af. In deze Église Saint-Fête-Charles kwamen alle 'kinderen van God' uit de omgeving die heilige nacht bijeen om te eten, te drinken, te dansen en te relaxen. De volgende ochtend om een uurtje of zeven, acht begon de dienst, die duurde tot in de vroege middag.

Udilwa mist het weleens. 'Het is een goede herinnering.' Hij heeft Congo nadien meermaals bezocht, maar brengt kerst tegenwoordig liever

'Twintig kilometer lopen naar de kerk'

door met familie, thuis in Mariahoeve. Dat is een plek waar je wegens de burens niet al te hard op de tamtam kunt slaan, dus dat doet Udilwa maar

niet. Verder is de kerstgedachte onveranderd: samen gelukkig zijn. Dat betekent zingen, bidden, eten, luisteren naar muziek en elkaar cadeautjes geven. En een dansje van een uur of twee, dat houdt Robert Udilwa ook nog wel vol.

MATTHIJS TERMEER

GERAAKT Over een tekst die inspireert en met je meegaat

‘Johnny’s bestaan was een zegen’

Welk verhaal of gedeelte uit de Bijbel spreekt je bijzonder aan? Wat is de betekenis van zo’n oud verhaal voor je leven van vandaag? In de rubriek Geraakt leggen we deze vraag steeds aan een lezer voor. Suze Mulder-Brune vertelt over een tekst die een rode draad werd in haar leven.

‘Laat me niet opstandig worden. Laat me alsjeblieft niet opstandig worden.’ Dat was het enige wat Suze in 1965 kon denken toen de gynaecoloog zei dat ze nergens op hoefde te rekenen. Haar kind zou niet meer dan een kilo wegen en dus niet levensvatbaar zijn. Johnny redde het, maar al gauw bleek dat hij nooit zou kunnen praten of lopen. Toch is zijn bestaan tot troost en zegen geweest, weet Suze. Niet alleen voor haarzelf, maar voor vele anderen die hetzelfde hebben meegemaakt als zij. De middag na de bevalling had Suze naar een kerkdienst geluisterd. Wat ze de dominee toen hoorde zeggen, werd de rode draad in haar leven: ‘God doet oneindig veel meer dan wij vragen of denken.’ Het was een citaat uit Paulus’ brief aan de Efeziërs.

Schaamte

Johnny woonde nog thuis toen Suzes vader op een zondagochtend enthousiast naar haar toe was gekomen. ‘Jij hoeft je nooit meer zorgen te maken over je zoon’, had hij stralend gezegd. ‘Die komt zeker bij God!’ De dominee had die ochtend gepreekt over een van de zaligsprekin-

COLLAGE: JOLLY VAN DER VELDEN

gen uit Matteüs 5: ‘Zalig zijn de armen van geest; want hunner is het Koninkrijk der hemelen.’ Diezelfde nacht schreef Suze haar allereerste gedicht, geïnspireerd op de belofte uit Matteüs en de tekst uit Efeze 3. Uit schaamte stopte ze het gedicht weg, maar toen haar moeder het vond, wist die haar ervan te overtuigen dat ze het niet voor zichzelf kon houden. Vijftig jaar later krijgt Suze nog steeds reacties op het zeven coupletten tellende gedicht met de titel ‘Mijn gebed’.

Haar moeder leefde met haar mee, maar had ook moeite met de situatie. Zelfs zoveel dat ze de kerk begon te mijden. Ze kon soms verzuchten: ‘Waarom moet nu juist jou dit overkomen?’ Maar Suze zei dan steeds: ‘Ik ben blij dat ik Johnny heb gekregen. Ik hou van hem. Bij een ander gezin was hij misschien slechter af geweest.’ Zijn laatste jaren verbleef Johnny in instellingen voor gehandicaptenzorg. Aan de laatste instelling bewaart Suze warme herinneringen. Ongelukkigerwijs

kwam haar zoon juist daar in 1975 te overlijden. Na het overlijden vond de moeder van Suze vrede; Johnny was veilig. Daarna zocht ze de kerk weer op. Ook Suze voelde berusting na het overlijden. Ze had al eens gedacht: hoe moet dat als we oud worden? Ze zouden Johnny zo lang mogelijk proberen op te zoeken, zoveel was zeker. Maar nu was het ook goed. Ze wist zich gedragen en ervoer kracht om haar moeder en dochter te troosten. Om te kunnen zeggen dat het rijkdom was geweest om Johnny te hebben. Dan ging die tekst weer door haar hoofd: ‘God doet oneindig veel meer...’

Voorlezen

Het gedicht stond inmiddels op een gedichten-site. Daar zou het op een bijzondere manier zijn werk gaan doen. Zo’n tien jaar geleden werd Suze benaderd door een vrouw uit Nieuw-Guinea met de vraag of ze langs mocht komen tijdens een bezoek aan Nederland. Suze stemde in. Het toeval wilde dat deze vrouw in dezelfde plaats en in dezelfde straat moest zijn als waar Suze op dat moment verbleef. Tijdens het bezoek

‘Maak je geen zorgen over je zoon’

vertelde de vrouw dat ze het gedicht ooit van haar vader had gekregen en dat het haar hele leven voor haar tot steun was geweest. Toen haar gehandicapte zoon overleed, had ze het gedicht na veel oefenen zonder tranen kunnen voorlezen in de kerk. Daarna wilde ze nog maar één ding: de vrouw ontmoeten die dat gedicht had geschreven. ‘Zo zie je maar weer’, besluit Suze. ‘Ook door zo’n gedicht doet God oneindig veel meer dan we vragen of denken.’

ROELIE DRÖGE

GA VOOR HET GEDICHT NAAR KERKINDENHAAG.NL

Ouderen met dementie vertellen over thuis en kerst

‘Je kreeg een kerstkransje of een sinaasappel mee’

Hoe is het om op een verpleegafdeling voor demente bejaarden te wonen; is het een ‘thuis’ voor de bewoners? In De Thuishaven van stichting Cardia in Scheveningen voeren geestelijk verzorger Hanny van der Stelt en welzijnsmedewerker Anieke Hakvoort wekelijks gesprekken met bewoners die lijden aan dementie.

FOTO: GREET KAPPERS

Samen zingen in de ‘bezielingsruimte’

‘Welke spreekwoorden of gezegdes kent u waarin het over thuis gaat?’ Predikant Hanny van der Stelt schenkt koffie en thee in, terwijl Anieke Hakvoort met de koekjes rondgaat. We zitten huiselijk in een kring in de kleine ‘bezielingsruimte’ die hiervoor is ingericht. Op een schoolbord staat de veelzeggende tekst geschreven: ‘Wie alles verloren heeft kan alleen nog maar winnen.’ Enkele bakken met sanseveria’s markeren de ingang naar de zitruimte.

‘Hoe vierde u vroeger thuis kerst?’ vraagt Van der Stelt. ‘Een kerstboom mocht niet, dat was goddeloos’, reageert iemand. Een uitgebreide kerstmaaltijd was ook niet aan de orde, daar was geen geld voor; je at net als op andere zondagen. Degenen die op de zondagsschool hebben gezeten weten het nog: daar vierden ze kerst in de kerk en kregen ze na afloop een leesboekje mee en een kerstkrans of nog luxer: een sinaasappel. Een mevrouw memoreert dat ze de sinaasappel niet opat maar meenam naar huis: ‘voor moeder, want er was bijna geen eten.’

Vuurtoren

De vijf bewoners blijken allemaal geboren en getogen Scheveningers te zijn. ‘Mijn wiegje stond bij de vuurtoren’, roept een mevrouw enthousiast. Enkele dames brachten hun jeugd door in Duindorp. ‘Dat was een

fijne buurt. Iedereen zorgde voor elkaar. Dat gaf een veilig gevoel.’ De gesprekken worden regelmatig onderbroken door met elkaar bekende gezangen te zingen. Hakvoort deelt de teksten uit, in grote letters. Sommigen kennen de liederen uit hun hoofd.

Van der Stelt maakt een sprong in de tijd van de plek ‘waar je wiegje heeft gestaan’ naar het hier en nu. ‘U merkte toen u ouder werd dat alles niet meer zo gemakkelijk ging als vroeger. De kinderen vroegen of het niet beter was dat u op een plek terecht kwam waar er op u gelet werd. En zo kwam u terecht in De Thuishaven. Was het moeilijk om die stap te zetten?’ Bij een mevrouw biggelt een voorzichtigte traan over de wang. Ze heeft het er nog steeds moeilijk mee. Een ander meldt blijmoedig dat ze

zelf voor deze stap gekozen heeft omdat ze zich thuis erg alleen voelde. Anderen beamen dat: men heeft hier veel gezelligheid aan elkaar. ‘Wat maakt dat je je ergens thuis voelt?’ vraagt Van der Stelt. ‘Dat je je eigen spulletjes om je heen hebt’, zegt iemand. ‘Dat er anderen zijn die om je geven’, vult een ander aan. Een pagina uit het boek *De jongen, de mol, de vos en het paard* van Charlie Mackesy gaat de kring rond en wordt uitvoerig bekeken: ‘Soms voel ik me verloren’, zei de jongen. ‘Ik ook’, zei de mol, ‘maar wij houden van je en liefde brengt je thuis.’

Eerst de kinderen

Van der Stelt vraagt de aanwezigen voor wie zij een kaarsje willen opsteken. ‘De kinderen’, klinkt het uit verschillende monden. ‘Eerst de kinderen, dan de echtgenoot.’ Er wordt

gelachen: de moeders herkennen dit. ‘Voor mijn jonggestorven man, die mij achterliet met zes kinderen’, zegt een ander verdrietig. Bij elke naam wordt een kaarsje aangestoken. In

‘We hadden vroeger geen kerstboom, dat was goddeloos’

het afsluitende gebed worden opnieuw de namen genoemd. Een op de vijf ouderen krijgt dementie, is de onrustbarende boodschap in de media. Maar in De Thuishaven is zichtbaar dat er liefdevolle zorg voor hen is.

GREET KAPPERS

Kerstmarkt

Op de kerstmarkt in de Oude Kerk in Scheveningen kan ieder terecht voor kerststukjes, handgemaakte producten, allerlei baksels, tweedehands kerstspullen en lekkers als glühwein, broodjes makreel, rookworst en verse erwtensoep. Ook te koop: de voormalige kerkstoelen met rieten zitting voor € 15 per stuk.

ZA. 11. VANAF 10 U. OUDE KERK SCHEVENINGEN, KEIZERSTRAAT 8.

Levende adventskalender

Een adventskalender is in feite een aftelkalender naar Kerstmis. De Haagse Gemeenschap van Kerken biedt op haar website net als vorig jaar een levende adventskalender aan. Vanaf 2 december kan elke dag de deur van een Haagse kerk of organisatie geopend worden. Binnen klinkt er een bijzonder verhaal over engelen. Zie www.oecumenedenhaag.nl/adventskalender

Concert in romantische sfeer

Concert met het duo Toetsen en Fluiten: Anna Karpenko op piano en Katja Pitelina op fluit. Zij spelen klassieke, romantische muziek.

ZA. 11. 15 U. NOORDERKERK, SCHUYTSTRAAT 9. TOEGANG: VRIJWILLIGE BIJDRAGE.

Gast aan Tafel helpt nieuwe Nederlanders integreren

'Lekker kletsen: goed voor ons, voor iedereen'

Servet Sahin vluchtte uit Turkije en bouwt nu in Den Haag met zijn gezin een nieuw bestaan op. De Haagse stichting Gast aan Tafel, die nieuwkomers en Nederlanders met elkaar in contact brengt, geeft ze een steuntje in de rug.

Het is zaterdagmiddag en in het appartement van de familie Sahin aan de Schoutendreef in Den Haag-Zuidwest kijkt de jongste zoon Levent (6) in de keuken naar Netflix en eet mais uit een kommetje. Middelste zoon Bülent (12) scharrelt wat door de kamer en vraagt zachtjes iets aan moeder Zeliha (43). Mehmet (16) is op stap met zijn vrienden; het is niet bekend wat hij precies aan het doen is. 'Een echte puber', aldus vader Servet (45) vanuit de keuken, die net als de woonkamer uitkijkt over de Lozerlaan, de Uithof en een deel van het Westland. 'Wij hebben vrijheid', zegt hij even later aan de eettafel.

Lange weg

Met alleen een jas bij zich ontvluchtte Servet Sahin vijf jaar geleden zijn geboorteland Turkije, waar hij onder meer als forensisch onderzoeker en rechercheur werkte. Na de militaire coup van 2016 werd hij ervan beschuldigd gülenist te zijn, een aanhanger van een in Turkije vervolgd stroming. Drie jaar later kreeg hij een verblijfsvergunning, waarna zijn vrouw

'De meegebrachte voetballen kwamen goed van pas'

en zoons overkwamen naar Den Haag. Sahin volgde een taalcursus bij de Haagse Hogeschool en werkte vrijwillig als chauffeur bij de voedselbank. Het waren belangrijke stappen op de lange weg van integratie, die met de aanmelding bij Gast aan Tafel een belangrijke impuls heeft gekregen. Het gezin van Servet Sahin werd gekoppeld aan dat van de Voorburgse Martine Loos (45), adviseur internationale politieverwerking bij het ministerie

'Het is voor jullie leuk en leerzaam, maar ook voor ons.'

van Justitie, eerder vrijwillig jobcoach bij Vluchtelingenwerk en moeder van Tessa (15) en David (12). Ze komt vandaag even langs in Den Haag en praat met Zeliha over de vorderingen van Mehmet, die op het Edith Stein College enige moeite heeft met scheiden natuurkunde. Dat komt vooral door de taal. Wiskunde kost hem minder moeite.

Tweerichtingsverkeer

'Lekker kletsen', zegt Sahin. 'Goed voor ons, voor iedereen. Nederlanders

ontmoeten vinden wij leuk. Met elkaar praten, elkaar ontmoeten.' Loos: 'Het is echt wel tweerichtingsverkeer. Het is voor jullie leuk en leerzaam, maar ook voor ons. Ik lever graag een kleine bijdrage, zodat mensen zich sneller thuis voelen in Nederland. Het is belangrijk, ook voor mijn kinderen. In Voorburg zitten ze altijd in hetzelfde kringetje. De wereld is veel groter. Ik vind het belangrijk dat kinderen dat weten en zien en ervaren dat het een verrijking is.'

De beide gezinnen hebben elkaar nu

twee keer ontmoet: op het strand van Scheveningen en bij de Sahins thuis. 'Ik vond jullie eigenlijk gelijk heel aardig en geïnteresseerd', roept Loos in herinnering. 'Ik denk wel dat er een klik was.' Mehmet en Tessa gingen samen een ijsje halen, al was dat op enig aandringen van de ouders. De meegebrachte voetballen kwamen goed van pas en de scones uit Voorburg zaten al spoedig onder het zand.

Rijstsalade en appeltaart

Het bezoek aan de Schoutendreef

FOTO: MATTHIJS TERMEER

stond in het teken van computerspelletjes voor de jongens en smullen van rijstsalade, broodjes en appeltaart. Na afloop kregen Martine en David allerlei lekkers mee voor Tessa, die vanwege haar toenmalige bijbaantje bij McDonald's niet kon komen. Het Tupperwarebakje waar het eten in zat, is Loos vandaag vergeten mee te nemen. Het maakt weinig uit, de twee gezinnen zullen elkaar spoedig weer zien. Er staat een borrel van Gast aan Tafel op stapel en de keer daarna gaan ze met zijn allen waarschijnlijk iets actiefs doen, zoals bowlen.

'Nederland gaf me een kans op een nieuw leven', zegt Servet Sahin. Verdere uitleg is overbodig. Zeliha, docent Engels van beroep, overweegt een cursus bloemschikken en laadt als een echte Nederlandse haar fiets vol met boodschappen. Zelf heeft Sahin net de eerste week van een intensieve training bij de Rabobank achter de rug. Na bemiddeling door de zwager van Loos, werkzaam bij de bank, is gebleken dat zijn politie-ervaring van grote waarde is. Hij wordt KYC-analist ('Know Your Customer') en gaat zich bezighouden met het opsporen van verdachte financiële transacties.

MATTHIJS TERMEER

Gast aan Tafel is op zoek naar vrijwilligers die nieuwe Nederlanders de helpende hand willen reiken bij hun integratie in de Nederlandse samenleving. Dit kan onder andere door met hen te praten, te eten en activiteiten te ondernemen. Aanmelden kan op www.gastaantafel.nl of bij Maurits Henkemans: secretaris@gastaantafel.nl of 06-55597572.

Freek de Jonge schreef boek over zijn vader

'Over de grote dingen hebben we niet gesproken'

Afgelopen oktober verscheen het boek *Kom verder! Memoires 1. Cabaretier Freek de Jonge beschrijft hierin op een innemende manier de jonge jaren van zijn vader, diens studietijd en eerste jaren als predikant. Op 12 december komt hij naar Den Haag en vertelt tijdens een Duinzichtgesprek over dit boek.*

Het begrip 'memoires' moet overigens ironisch opgevat worden, lezen we op Freeks website: 'Naar eer en geweten combineer ik feiten en verzinsels betreffende de hiaten in het geheugen of de overlevering.' Telefonisch licht hij graag een en ander toe.

Hoe lukte het u om de wereld van uw vader van binnenuit te beschrijven? Heeft u vroeger veel met hem gesproken?

'Ik had een goed contact met mijn vader en ben veel met hem mee geweest naar allerlei kerkdiensten, maar over de grote dingen hebben we eigenlijk niet gesproken. Voor het schrijven heb ik vooral mijn inlevingsvermogen gebruikt, zoals ik dat ook in mijn vak doe. Als je je inleeft, ben je dáár, op die plek, in die tijd. Ik heb het boek ook vanuit die tijd geschreven. Als je ernaar kijkt met de ogen van nu, kom je in de oordeelmodus en dat was nu juist niet mijn bedoeling.'

Bent u tijdens het schrijven anders naar uw vader gaan kijken?

'Ik ben vooral anders naar mijn moeder gaan kijken. Het beeld van mijn vader lag voor mij eigenlijk al vast, maar over mijn moeder ben ik tijdens het schrijfsproces meer te weten gekomen, bijvoorbeeld dat zij vernoemd is naar een overleden

FOTO: CLAUDIA OTTEN

zusje. Iets anders is dat ik wel wist dat ze zwanger was voor ze getrouwd waren, maar me eerder niet zo realiseerde hoe dat voor haar was. Nu stappen we eroverheen, maar in die tijd en in die geloofsgemeenschap was het een drama. Ze heeft nogal wat voor haar kiezen gekregen, ook met het overliden van de tweeling, twee jongetjes die een paar jaar na mij geboren werden en na drie dagen overleden. Mijn vader was erg introvert en met hem kon ze daar niet gemakkelijk over praten.'

Hoe bekend is het levensgevoel van uw vader voor uzelf?

'Ik kan niet meer zoals mijn vader in een

hiernamaals geloven en geloof ook niet in een persoonlijke God. Tegelijk had mijn vader niet de pretentie alles zeker te weten als het om God en geloven ging. God als stopverf, dat zat er bij hem niet in. Zelf ben ik veel van het orthodoxe geloof kwijtgeraakt. Wel denk ik dat een van de basisfouten van deze tijd is dat we de ratio dominant gemaakt hebben, waardoor het gevoelsleven in de knel komt. Veel mensen hebben een

'Na zo'n tien jaar heb je Kerstmis wel uitbehandeld'

hekel gekregen aan geloof en kerk en vluchten in populisme en samenzweringstheorieën. Dat is natuurlijk een treurige ontwikkeling.'

We gaan de kersttijd tegemoet. In uw boek lezen we hoe uw vader daartegen opzag. Wat herinnert u zich ervan?

'Het was voor hem een tijd vol verplichtingen. Er waren allerlei christelijke verenigingen die elk hun eigen kerstfeest vierden, waarbij de dominee geacht werd aanwezig te zijn. Bovendien moest hij veel preken maken; als kerst ongelukkig viel, had je binnen elf dagen vijftien kerkdiensten. Na een jaar of tien als predikant had je Kerstmis wel uitbehandeld. Een uitgebreid kerstdiner met de familie was dan ook uitgesloten; daar had hij gewoon geen tijd voor. We hadden wel een kerstboom, thuis en in de kerk, en bij de zondagsschool kregen we een zak met sinaasappels; allemaal heel braaf, naïef en cliché.'

Wat betekent kerst voor u; hoe viert u het?

'Ik heb het altijd fijn gevonden om met kerst in het theater te kunnen optreden, om de dagen op die manier te vullen en niet thuis te hoeven zijn. Kerstmis, ook het verhaal, is zoals bijna alles volledig overgenomen door de commercie. Het verhaal van vrede op aarde is natuurlijk een schitterend verhaal en het is prachtig als je dat nieuwe inhoud weet te geven. Op zichzelf is er met kerst en de verbondenheid met kerst helemaal niks mis. Als je die dan ook nog na het kerstdiner weet vast te houden, is het helemaal geweldig.'

IRNA VAN DER WEKKE

ZO 12 DEC. 16-18 UUR. DUINZICHTGESPREK MET FREEK DE JONGE. RESERVEREN VIA DUINZICHTKERK.NL

Freek de Jonge, *Kom verder! Memoires 1*. Amsterdam: Atlas Contact, 2021. ISBN 9789025452896; 336 pagina's; € 22,99.

Kerstconcert 'Uns ist ein Kind geboren'

Het barokensemble ConcertoValiante o.l.v. Leonardo Valiante voert werken uit van onder andere Telemann, Purcell en Händel. Met medewerking van vijf vocale solisten.

ZA. 11. 20 U. TITUS BRANDSMARKERK, KAMPERFOELIESTRAAT 279. KAARTEN VIA CONCERTOVALIANTE@ZIGGO.NL OF 06-23867050.

Rooms-Katholieke kerken

Parochie Maria Sterre der Zee. Info: rkdenhaag.nl
Centrum. Jacobus de Meerdere-kerk, Parkstr. 65a. Nederlands: zo. 9 u. en 11 u. 24 dec.: 24 u., 25 dec.: 9 u. 11 u.
Schilderswijk. Marthakerk, Hoefkade 623. Za 19 u. Zo. 9.15 u., 13 u. 25 dec.: 11 u., 13 u. 26 dec.: 9.15 u.
Haagse Hout. Paschaliskerk, Wassenaarseweg 53. Zo. 11 u. 24 dec.: 18.30 u., 23 u. 25 dec.: 11 u.
Bezuidenhout. OLV van Goede Raad, Bezuidenhoutseweg 153. Woe. 12.30 u.
Marlot. Onbevlekt Hart van Maria, Bloklandenplein 15. Za 17 u. Zo. 9.30 u. 24 dec.: 19 u. 25 dec.: 09.30 u. 26 dec.: 10.30 u.
Zeeheldenbuurt. Ignatiuskerk, Elandstr. 194. Zo. 11 u. 24 dec.: 19 u. + 22.30 u. 25 dec.: 11 u. 26 dec.: 12 u.
Regentessekwartier. Agneskerk, Beeklaan 188. za. 20 u. en zo. 9.30 11.30 Spaans. 24 dec.: 18 u + 21 u. 25 dec.: 11 u. 26 dec.: 11 u.
Scheveningen. Antonius Abtkerk, Scheveningseweg 233. Zo. 11 u. 24 dec.: 17 u., 20.30 u., 23 u. 25 dec.: 11 u. 26 dec.: 11 u.
Parochie De Vier Evangelisten rkparochiedevierevangelisten.nl
Valkenbos. Titus Brandsmakerk, Kamperfoeliestr. 279. Vrij. 10 u. Zo. 10.30 u. 24 dec.: 19 u. 22 u., 25 dec.: 10.30 u., 26 dec.: 10.30 u.
Loosduinen. Kerk Maria van Eik & Duinen, Loosduinse Hoofdstr. 4. Di. 10 u. Za. 17 u. (even maanden). Zo. 10 u. 24 dec.: 19 u., 22 u. 25 dec.: 10 u., 26 dec.: 10 u.
Waldeck/Kijkduin. Pastoor van Arsker, Aaltje Noorderwierstr. 4. Do. 10 u. Vrij. 9 u. Za. 17 u. (oneven maanden). Zo. 10.30 u. 24 dec.: 19 u., 22 u. 25 dec.: 10.30 u., 26 dec.: 10.30 u.
Leyenburg. Emmauskerk, Leyweg 930. Za. 13 u. Zo. 10 u. 24 dec.: 19 u., 22 u. 25 dec.: 10 u., 26 dec.: 10 u.

Kerken met vaste voorgangers

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Zo. 8:30 u. Heilig Avondmaal. Zo. 10:30 u. Contemporary & Traditional (Holy Communion) Service, 4de zo. Anointing & Prayer for Healing. Zo. 17 u. Wellspring Service, 4de zo. Choral Evensong.
American Protestant Church Esther de Boer van Rijklaan 1. 9:45 with praise band. 11:15 with organ and choir.
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7. Zo 5, 12, 17 dec.: 10u eucharistieviering, 24 dec.: 21u Kerstnacht, 25 dec.: 10.30 Kerst, 26 dec.: 10u eucharistie, 31 dec.: 17u vesper
Exoduskerk Beresteinlaan 263. Zo. 10 u.
Vredkerk Maartensdijklaan 126. Arabisch: za. 19 u. Nederlands: zo. 10:30 u.
Baptistengemeente Vier Heemskinderenstr. 91. Zo. 10 u.
Leger des Heils Ambachtsgaarde 198. Zo. 10:30 u. met muziekcorps.
Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170. Zo. 9:30 u. met zang en muziek. apgen.nl . (geen vaste voorganger).
Zevendedagsadventisten Robijnhorst 197. Za. 10 u. bijbelstudie, 11 u. dienst.
Quakers Stadhouderslaan 8. Zo 10:30 u. stille samenkomst.

Diverse Rooms-Katholieke kerken
Rijswijk. Bonifatiuskerk, van Vredenburgweg 69. Zo. 11 u. Kerk van Benedictus en Bernadette, Sir Winston Churchillaan 372. Zo. 9:30 u. De Zinnen, kapel Chr. Triumfatorkerk ma. 18.15 avondgebed
Deutsch. Badhuisweg 35a. Zo. 10:30 u. English. Bezuidenhoutseweg 157. Zo. 10 en 17:30 u. Français. Stoeplaan 4, Wassenaar. Zo. 17 u.

Kerken van de Protestantse Kerk Nederland (PKN)

Kerkgebouwen	Tijd	5 december	12 december	19 december	24 december	25 december	26 december	31 december
Lukaskerk Om en Bij 2.	10.15	ds Folly Hemrica HA	ds Klaas Koffeman	ds Jannet van der Spek	Grote Kerk 22u	ds Christiaan Donner	Kringviering met Lutheranen	kringviering
Duinzichtkerk V. Hogenhoucklaan 89	10.00	dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort	ds Casper van Dongen	22u dr Ad van Nieuwpoort	dr Ad van Nieuwpoort	ds Sybren Smits	dr Ad van Nieuwpoort
Christus Triumfatorkerk Julia v. Stolberglaan 154	10.00	ds Casper van Dongen	ds Jaap van den Akker	ds Frans Gijzel	21u ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	X	ds Suzan ten Heuw
Pax Christikerk Vlamburg 2	10.30	ds Jasper Klapwijk	ds Peter Bakker	dr Wout van Herwijnen	X	ds Peter Bakker	Klaas Bos	X
Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Bas Plaisier	ds Jantine Veenhof HA	ds Robin ten Hoopen	20u ds Jantine Veenhof	ds Jantine Veenhof	ds Thomas Kraan	X
De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds S. Visser	kringviering met Leven in Laak	ds Anja Hoogerbrugge	ds Folly Hemrica	ds Rob van Essen	ds David Schiethart	X
Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	dr Paul Sanders	ds Martine Nijveld HA	ds Nel van Dorp	naar Maranathakerk	ds Martine Nijveld	ds Jacob Korf	19u ds Martine Nijveld
Maranathakerk 2e Sweelinckstr.156	10.30	ds Bert Kuipers	Mark van der Laan	ds Rob van Essen	19u ds Martine Nijveld	ds Bert Kuipers	ochtendgebed	X
Noorderkerk Schuijstr. 9-11	10.00	ds Anneke Mooi	ds Wim Pera	ds Anneke van Mansum	ds Durkje Sikkema	ds Geertje Zomer	*	X
Bosbeskapel Bosbesstr. 5	10.00	ds P. Sanders	ds Martin Koster	*	ds Martin Koster	ds Martin Koster	ds Martin Koster	X
Abdijkerk WillemIII-str. 40	10.00	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten	ds Michiel Aten S&T	X
Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Heleen Joziase	ds Nel van Dorp	ds Ineke Zuurmond	21u ds David Schiethart	ds David Schiethart	Marjolein Anema zangdienst	X
Bethelkerk Scheveningen J. Kokstr.173	10.00	ds Anneke van Mansum-Hoogenboezem	ds Gerco Lock	ds Jan Maasland	22u ds Gerco Lock	ds Gerco Lock	*	*
Oude Kerk Keizerstr. 8	10.30	ds C. van Andel	ds Barend Weegink	ds Jaap Quist	X	ds Barend Weegink	ds A. van Duinen	ds Barend Weegink
Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte van der Leest Wereldmuziekdienst	ds Leo de Leeuw Cantatedienst	prof Maarten Wisse	22u ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest	ds Adrie Sterrenburg	ds Charlotte van der Leest
Pr. Julianakerk Tesselsestr. 6	10.00	ds Bernhard van Vreeswijk	ds T. Verhoef evangelisatie	ds Bernhard van Vreeswijk	21.30 ds Bernhard van Vreeswijk	ds Bernhard van Vreeswijk	ds Jan Maasland	ds Bernhard van Vreeswijk
De Toevlucht Laan v. Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Robert Stigter	21u ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	Marja Griffioen	ds Attie Minnema
De Leidraad Harriët Freezerhof 28	09.30	*	*	*	*	*	*	*
Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Bert Karel Foppen ds H. van den Belt	ds Bert Karel Foppen ds Bert Karel Foppen	ds Ad Vastenhoud ds H. Visser	21u Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen X	* 16u ds Bert Karel Foppen	X ds Bert Karel Foppen
Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Karl van Klaveren	ds Nel Verburg	ds Wout Huizing	22u ds Marjan Driessen	ds Karl van Klaveren	X	X
Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Rienk Lanooy	ds Marja Flipse HA	ds Pieter Lootsma	22.30 ds Rienk Lanooy	ds Rienk Lanooy	ds Marja Flipse kinderkerstfeest	ds Marja Flipse
Ev. Lutherse Gem. Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Erwin de Fouw	ds Jannet van der Spek HA	ds Erwin de Fouw	19.30 ds Erwin de Fouw	ds Jannet van der Spek	naar Lukaskerk	X
Église Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Liesbeth van Hilten-Matthijssen	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	X	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	X
Koningkerk Br. Ingenhouslaan 4 Voorburg	10.00	ds Els van der Wolf-Kox met doventolk	dr W. van Herwijnen	ds Jan van der Wolf	21u ds Els en Jan van der Wolf	ds Heidi Kramer-de Jong met doventolk	Menno Hofman	Oude Kerk

Overige kerken

Kerkgebouwen	Tijd	5 december	12 december	19 december	24 december	25 december	26 december	31 december
Deutsche Ev. Gem. Blijenburg 5	10.30	Pfrin Margit Gill kinderdienst	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	16u familiedienst 18u Pfr Thomas Vesterling	X	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling
Doopsgezinde Gem. Paleisstr. 8	10.30	ds Marijn Vermet	ds Anneke van der Zijpp	ds Menno Meihuizen	19.00 ds Marijn Vermet	ds Marijn Vermet	X	X
Ev. Broedergem. Hernhutters Chasséstr. 1	10.00	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	19u. zr Christine Welschen	X	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen
Haagse Dominicus Th. Swenckestr. 30	10.30	Thema: Met de kennis van nu Marie-Thérèse van der Loo, Leo van Driel	X	Thema: Kome wat komt Paul vd Harst, Tamme Wiegersma	21u Henk Baars, Heleen Goddijn	X	X	X
Indon. Ned. Chr. Kerk, Marcuskerk Jan Luijkenlaan 92	14.00	ds Stanley Tjahjadi	ds Marla Winckler Huliselan	ds Jillis de Klerk	X	ds Stanley Tjahjadi	ds Marla Winckler Huliselan	ds Hendri Sendjaja
Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	Psalmen	X	X	X	Kerst	X
Kruispuntgem. Hofzichtlaan 115	11.00	ds Roel de Meij Mecima eucharistie	X	ds Joop Zuur vergevingsdienst	X	ds Jan Groenleer eucharistie	X	X
Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp	ds Johan Goud	ds Reinhold Philipp	ds Antje van der Hoek	X	X
Geref. Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstr. 1	10.00	ds Peter Bakker	ds Jasper Klapwijk	ds Mark Joosse	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk	ds Hans van 't Hoff	ds Jasper Klapwijk
Franciscuskerk N. Broeckhuijsenstr. 23	10.30	pastor Sjef Smit	pastor Marie Thérèse van der Loo	pastor Mieke Speckens	ds Mineke Kroes	pastor Nanda de Hoop	ds Joop Zuur	X

Symbolen: 🎵 met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; 🗺️ voorganger met preekconsent; ✝️ kerkelijk werker; 🗨️ proponent (ds i.o.); 🏠 missionair pionier

AGENDA DECEMBER

Voor alle activiteiten deze maand: zie kerkinderhaag.nl. Check websites i.v.m. mogelijke nieuwe coronamaatregelen.

Onkruid vergaet wél

De parabellen van Jezus zijn kleurrijke, boeiende miniaturen. Joop Smit spreekt over zijn recente boek *Onkruid vergaet wél*, waarin hij aandacht vraagt voor deze tegendraadse verhalen.

Wo. 1. 19.30 u. ■ Christus Triumfatorkerk, Juliana van Stolberglaan 154. Aanmelden: dezinnen.nl

Socrateslezing: een hoopvol alternatief

In de huidige tijd wordt waarheid steeds meer privébezit. Langzaam maar zeker heeft iedereen zijn eigen feiten. Kan het anders? Rob Wijnberg schetst een hoopvol alternatief.

Wo. 1. 20-22 u. ■ Theater Diligentia, Lange Voorhout 5. Tickets (à € 15, 10 en 7,50): humanistischverbond.nl

Houtrustconcert

Marieke Stoel speelt op het orgel mees-terwerken voor de tijd van het jaar. Zo. 5. 12-12.30 u. ■ Houtrustkerk, Beeklaan 535.

Scheveningen Light Walk

Wandel 7, 12 of 18 km door een magisch verlicht Scheveningen. Onderweg zijn er bijzondere lichtgevende en muzikale acts en versnaperingen die passen bij de tijd van het jaar.

Za. 11. 16.30-23.45 u. ■ Inschrijven: scheveningenlightwalk.nl

Religieuze kunst en het werk van Leendert Scheltema

Lezing van kunsthistoricus Jan Goossens over religieuze kunst en het werk van de Wateringse schilder Leendert Scheltema (1876-1966). De overzichtstentoonstelling van Scheltema is dan ook te bezoeken.

Zo. 12. 14u. ■ Westlands Museum, Honselersdijk. Aanmelding via 0174-621084 of gustaaf@westlandsmuseum.nl of. Toegang € 5.

Lezing: Een lust voor het oog

Botine Koopmans en Dick Valentijn zijn de auteurs van het boek *Een lust voor het oog* over de 25 mooiste Haagse kerken. Ze vertellen – met beelden – het boeiende verhaal achter het boek.

Wo. 15. 14.30-16.30 u. ■ Maranathakerk, 2e Sweelinckstraat 156. Toegang gratis.

Kerst-Sing-ALong in het Atrium

Kerstliederen zingen? Dat kan bij de zesde editie van de Kerst-Sing-ALong. Een 300-koppig kerstkoor voert Nederlandse en Engelse kerstliederen uit. Het publiek mag meedoen.

Zo. 19. 20-22 u. ■ Atrium, Stadhuis, Spui 70. Info en opgave voor koor: kerstsingalong.nl

Vorbereiding op kerst in de Haagse parochies

In de parochies De Vier Evangelisten en Maria Sterre der Zee worden ter voorbereiding op Kerstmis boetevieringen gehouden. Deze vieringen zijn bedoeld om aan gewetensonderzoek te doen en te reflecteren op de vraag of er obstakels zijn die 'een volledige viering van Kerstmis in de weg staan'. Na afloop van de vieringen is een priester aanwezig om de biecht af te nemen voor wie dat wil.

14 dec. 10 u. Kerk van Maria van Eik en Duinen, Loosduinse Hoofdstraat 4
15 dec. 10 u. Emmauskerk, Leyweg 930
16 dec. 10 u. Pastoor van Arskerk, Aaltje Noordewierstraat 6
17 dec. 10 u. Heilige Familiekerk, Kamperfoelieplein 29
17 dec. 19 u. H. Jacobus de Meerdere, Parkstraat 65a

Lucht je hart in de Lutherse kerk

De predikanten van de Lutherse gemeente zijn gestart met een wekelijks biechtspreekuur. Het is een plek voor wie zijn of haar hart wil luchten; er zit je iets dwars en je kunt het niet kwijt bij vrienden of partner. Voor wie dat wil kan het biechtspreekuur ook een plek zijn waar om vergeving gebeden wordt; een plek om los te laten en opnieuw te beginnen.

Initiatiefnemers ds. Erwin de Fouw en ds. Jannet van der Spek lichten toe: 'Biechten is best spannend. Biechten gaat makkelijker bij iemand die je niet kent. Wij zien het vooral als een dienst aan de stad. Hebben 21e-eeuwse stedelingen daar wel behoefte aan en durven ze dat toe te geven? We gaan het zien.'

BIECHTSPREEKUR IN DE LUTHERSE KERK, LUTHERSE BURGWAL 7-9, ELKE MAANDAG VAN 17 TOT 18 U. (NIET OP FEESTDAGEN).

OPROEPEN

Maatjes gezocht

Het maatjesproject 'Blijf je nog even' zoekt nieuwe vrijwilligers. 'Blijf je nog even' is een initiatief van Stek en Cardia, waarbij een vrijwilliger regelmatig op bezoek gaat bij een oudere. In deze coronatijd hebben veel ouderen meer behoefte aan afleiding en contact. De vrijwilligers gaan om de week bij een oudere op bezoek. Voor meer informatie: Anita Del Monte, adelmontelyon@stekdenhaag.nl of: stekdenhaag.nl/blijffenogeven

Over de Drempel zoekt creatieve coaches

Al ruim 25 jaar helpt 'Over de Drempel' mensen met een te volle woning om hun huis op te ruimen. 'Over de Drempel' zoekt creatieve vrijwillige coaches die met geduld en aandacht mensen helpen hun overvolle woning te ordenen en weer beter voor zichzelf te zorgen. De vrijwilligers worden ondersteund door professionele hulpverleners en nemen deel aan trainingen en intervisiebijeenkomsten. Voor meer informatie: Jan Grotendorst, 070 3181616, jgrotendorst@stekdenhaag.nl of: stekdenhaag.nl/overdedrempel

Kerstdienst in de Grote Kerk

Het eeuwenoude kerstverhaal over de geboorte van Jezus staat centraal in de kerstdienst in de Grote Kerk. Ds. Bert Karel Foppen (Bethlehemkerk) gaat in deze dienst voor. Muzikale omlijsting door Aarnoud de Groen (orgel), Reza Ranjazmay (zang), Jasmijn Burger (viool) en Judith van Houte (harp). Na de dienst is er warme chocolademelk.

VR. 24 DEC. 22 U. GROTE KERK, ROND DE GROTE KERK 12. INFO: PROTESTANTSEKERKDENHAAG.NL EN FACEBOOK.COM/KERSTNACHTDENHAAG

Eeuwfeest Liturgische Kring

De kerk is wat ze viert

Op 12 november vierde de Liturgische Kring in de Kloosterkerk haar honderdjarig bestaan. De kring zorgde bij het ontstaan voor een breuk met de woordgerichte kerkdiensten van 'een versje voor en na de preek'. Is er anno 2021 nog een rol weggelegd voor deze kring?

Bijna was de Kloosterkerk afgebroken in de jaren tien van de vorige eeuw. De kerk was in vervallen staat en de vrijkomende grond aan het Voorhout moest de nodige gelden opleveren om een kerk te bouwen in het Statenkwartier. Die kerk kwam er, de Duinoordkerk, maar de Kloosterkerk bleef staan. Daarmee bleef de kerk bewaard die even tevoren, we spreken 1911, ruimte gaf aan de eerste zogenaamde liturgische dienst met ds. J.H. Gerretsen. Het was het begin van een traditie binnen het Nederlandse protestantisme, waarin de kerkdienst werd bevrijd uit het patroon van wat dan wel heette 'een lange preek met een versje ervoor en erna' (en soms ertussen).

Liturgische vernieuwing

In Den Haag krijgt die traditie voet aan de grond in de al genoemde Duinoordkerk en het is in die kerk dat in het najaar van 1921 de Liturgische Kring wordt opgericht door dr. G. van der Leeuw

en ds. H.W. Creutzberg. Een eeuw lang heeft deze kring van theologen en kerkmusici zich ingespannen voor liturgische vernieuwing binnen (eerst en vooral) de Nederlandse Hervormde Kerk. Daarbij baseerde men zich graag op de liturgische traditie van de eerste eeuwen van het christendom. Dat resulteerde in een stroom van

'Voor elk wat wils in de liturgie'

publicaties naar oude liturgische vormen, kerkmuziek en kerkbouw (zowel uit de vroegchristelijke tijd als de Reformatie). Het meest zichtbaar werd deze vernieuwingsbeweging in de uitgave van de Gezangenbundel uit 1938. Toen de Duinoordkerk in de oorlog door de bezetter werd afgebroken, vond de Liturgische Kring haar domicilie in de Kloosterkerk, waar

ze decennialang samenkwam. Leden van de kring werkten mee aan de nieuwe hervormde Kerkorde (1951) en de uitgave van een Dienstboek (1955) en later bij de totstandkoming van het Liedboek voor de Kerken (1973), het Dienstboek van 1998 en het Liedboek (2013).

Bricolage

In de laatste decennia van haar bestaan wordt steeds duidelijker dat de Liturgische Kring niet de enige speler is op het veld van de liturgievernieuwing in het protestantisme. De klassiek-gereformeerde liturgie is onveranderd gebleven in delen van de protestantse traditie en daarnaast krijgt ook de evangelische 'praise and worship' voet aan de grond. In veel kerken is er nu sprake van een bricolage-liturgie waarin vormen uit allerlei verschillende tradities naast elkaar kunnen staan, onder het motto 'voor elk wat wils'. Hoe daarmee om te gaan? Daarover boog de Liturgische Kring zich op

vrijdag 12 november tijdens de viering van haar eeuwfeest. Na de dienst van Schrift en Tafel was er een symposium gewijd aan de plaats van de liturgie in het krachtenveld van kerk, theologie en cultuur. Er werd teruggekeken, niet in het minst aan de hand van het boek van Mieke Breij, *De kerk is wat ze viert: 100 jaar Liturgische Kring*. Ook werd vooruitgekeken; kan de Liturgische Kring nog (of weer) een rol spelen bij de zoektocht naar nieuwe vormen van liturgie verbonden met de cultuur en de mensen anno 2021 en daarna? Eén antwoord op die vraag is natuurlijk niet te geven, maar er is wel één kerk waar die vraag gesteld moest worden: in de Kloosterkerk, waar het in 1911 allemaal begonnen was.

MIEKE BREIJ EN RIENK LANOY

Mieke Breij, *De kerk is wat ze viert: 100 jaar Liturgische Kring*. KokBoekencentrum, 2021. ISBN 9789043537308; 398 pagina's; € 27,50.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

December 2021, jaargang 25, nr. 241

Uitgave van de Protestantse Kerk Den Haag, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de Rooms-Katholieke parochies Maria Sterre der Zee en De Vier Evangelisten.

Contact: redactie@kerkinderhaag.nl.
Tel. 06 24 69 66 64 (Anne-Helene Borgts)
hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 4626 69 64 (Greet Kappers)
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Redactie: Greet Kappers (hoofdredacteur), Irna van der Welke (tekstredacteur), Anne-Helene Borgts (eindredacteur), Henk Baars, Henriëtte Boerma, Rob van Essen, Hans Hennes, Shari van den Hout, Rienk Lanooy, Tom Mikkers, Jan van der Wolf.

Vormgeving: Pieter van Schouwenburg

Druk: Opmeer Drukkerij bv
Website: ISI Media, isimedia.nl

Advertenties:
kerkinderhaag.nl/adverteren
adverteren@kerkinderhaag.nl
06 24 69 66 64 (Anne-Helene Borgts)

Los postabonnement:
€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

Troubadour Martijn Breeman

Kerstboodschap 2021

Hang geen lichtjes in een boom, want de prijzen blijven rijzen.

Houd de kosten goed in toom en gebruik wat minder stroom.

Doe de kerstboom toch geen kwaad, en bewaar de lieve aarde, want een den die buiten staat, is een zegen voor 't klimaat.

Geef geen groot familiefeest, want het virus, dat nog hier is, wordt nog altijd zeer gevreesd, en niet iedereen geneest.

Wees eens aardig voor elkaar; dat verdeeldheid tot krakeel leidt zagen we genoeg dit jaar. Vredig kerstfeest allegaer!

Uittocht uit de neoliberale droom?

Heeft het neoliberale denken zijn langste tijd gehad? Irene van Staveren en Erik Borgman spreken hierover. Laat de markt zich wel temmen om ruimte te geven aan een alternatieve ordening van de samenleving? Of moet de vraag niet veel meer zijn: zien we een uitweg of moeten we het uithouden in de woestijn?

Wo. 8. 20-22 U. DUINZICHTKERK/DEZINEN/CHRISTUS TRIUMFATORKERK, JULIANA VAN STOLBERGLAAN 154. AANMELDEN: CTKERK.NL. TOEGANG: VRIJE GIFT.

Matteüs 1:18-25

Un toffe peâh

Maria zâh trâhwe met Jauzef. Maah joh! Voâh de brùilof was ze al zwangâh! Nie doâh Jauzef, maah doâh de Hèlagge Geis.

'Heppiktar', dach Jauzef.

Maah hê was un toffe peâh. Hê dach: 'Ik maakt ut ûit, maah niemand hoeft ut naadsje van de netkâhs te weite. Andâhs zegge ze teige Maria: "Wat ben jê un slet!" En dat isse nie.'

Toen draumde Jauzef. Un engel zê teige'm: 'Jauzef, gabbâh, trâh jê gewaun rustag met Maria. Ze is zwangâh van de Hèlagge Geis. Ut wogt un zaun en jê mottum de naam Jeizus geive. Dat beteikent: "reddâh". Hê gaat ze vollek redde, al hun fâhte gaat 'ie goed make. Zau is ut al een heile têt geleje voâhspelt.'

Jauzef wegt wakkâh en hê trâhde met Maria. Maah hê bleif met ze paute vandâh af tot de geboâhte van de zaun.

En Jauzef zê: 'Kèktan wattun tof gauzâhtsjel Jeizus!'

Een fragment uit het kerstverhaal.

Buiten Jozef om wordt zijn verloofde, Maria, zwanger van de Heilige Geest. Jozef wil in stilte van haar weggaan, maar een engel vertelt hem dat ze kunnen trouwen. Er zal een bijzondere zoon geboren worden: Jezus.

Pauken en trompetten

Roffelende paukenslagen en schallende trompetten: koor en orkest van het Haags Barokgezelschap o.l.v. Gilles Michels voeren het Weihnachtsoratorium van J.S. Bach uit.

Vr. 19. 20 U. NIEUWE BADKAPEL, NIEUWE PARKLAAN 90. KAARTEN: HAAGSBAROKGEZELTCHAP.NL

Humor en heiligheid komen bij elkaar

'De Bèbel op ze Haags'

Na ruim vijf jaar pakte Margot Berends de draad weer op en parafrazeerde veertig Bijbelverhalen in het plat Haags.

Soms heb je een streektaal en bekende streekfiguren nodig om iedereen te bereiken, van Benoordenhouters tot Schilderswijkers. En dus kreeg David de gedaante van straatmuzikant Chuck Deely en staat de 'blauwe smurf' symbool voor de figuur van Saul in de binnenkort te verschijnen *De Bèbel op ze Haags* van de Haagse theoloog en schrijfster Margot Berends.

Al in 2016 parafrazeerde ze haar eerste Bijbelverhalen in het plat Haags. Veel mensen moedigden haar aan om ermee door te gaan. Toch merkte ze dat ze die stap steeds voor zich uitschoof. Het Haags is een schreeuwerige taal. Hoe voorkom je dat je gaat smijten met woorden die in het Haags lekker klinken, maar hun oorsprong vinden in een heilig boek? Uiteindelijk zorgde het contact met een predikant ervoor dat Berends zichzelf een week opsloot in een tuinhuisje om nog een serie Bijbelgedeelten na te vertellen. In die korte tijd bracht ze humor en heiligheid bij elkaar.

Mokkeltsje

Vanaf het eerste Bijbelboek zocht Berends naar aansprekende verhalen met een diepere boodschap, die goed te 'verhaagsen' zijn. Zo kwam ze uit bij twintig verhalen uit het Oude en twintig uit het Nieuwe Testament. Soms zocht ze bewust naar een verhaal om een actueel thema aan te snijden, zoals armenzorg. Het Bijbelverhaal over

de tien melaatsen gebruikte ze om het thema 'vreemdelingen' te verbeelden. De vreemdeling die Jezus uitgebreid bedankte voor zijn genezing werd een migrant, die op weg is naar het Aandachtscentrum in de Schoolstraat. Zo zijn oude figuren en plaatsen vervangen door typisch Haagse fenomenen. Het plat Haags mag dan soms wat rauw klinken, in de Haagse Bijbel is

'Straatmuzikant Chuck Deely als David'

ook ruimte voor tederheid. Woorden als 'kippetsje' en 'mokkeltsje' vallen veelvuldig waar geliefden elkaar toezingen naar een tekst uit Hooglied. Ook de knipoog ontbreekt niet. Wat te denken van Job die in het diepst van zijn ellende Jezus aanroep in het plat Haags. De geofende Bijbellezer weet dat daar in het oudtestamentische Bijbelboek geen sprake van kon zijn.

'De Bèbel op ze Haags' komt in alle Haagse boekwinkels te liggen. Keurig taalgebruik moet de lezer niet verwachten. Wel eerlijke verhalen in Haags repertoire die de Bijbel verrassend dichtbij brengen voor Hagenaars en Hagenezen.

ROELIE DRÖGE

Wil je een engel voor iemand zijn?

FOTO VAN GREET KAPPERS

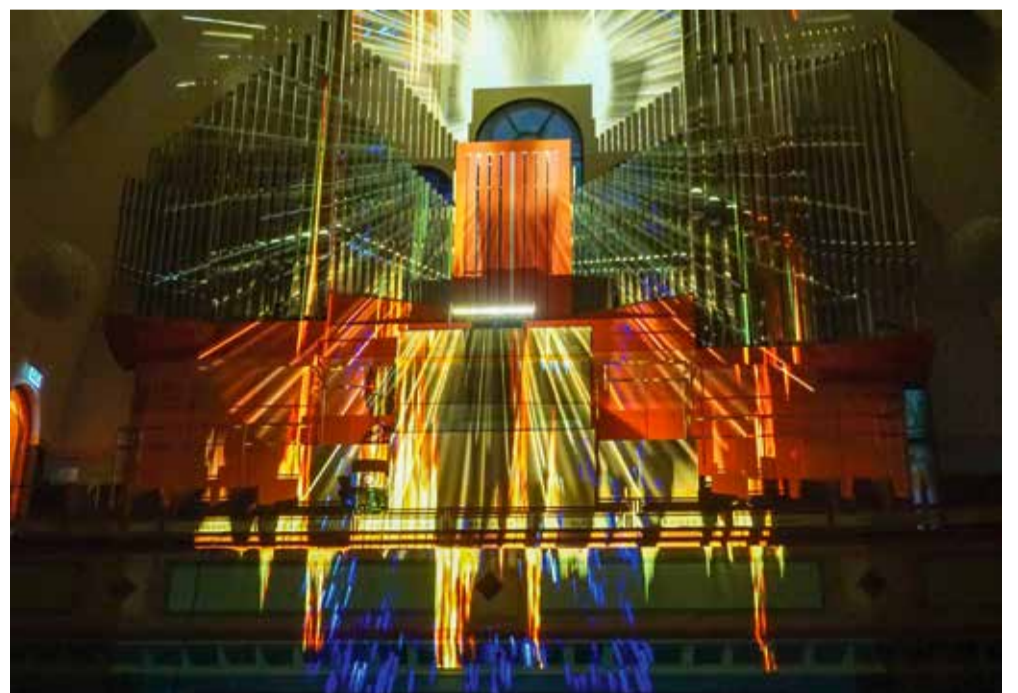
In de donkerste weken van het jaar steken we lichtjes aan: voor onszelf en voor elkaar. We trekken ons terug in de warmte van ons huis in het gezelschap van anderen die ons dierbaar zijn.

Maar niet iedereen heeft dat warme thuis en niet iedereen heeft de warme koestering van dierbare naasten om zich heen.

De Protestantse Kerk Nederland heeft om die reden het engelenproject bedacht. In de vier adventsweken brengen vrijwilligers anoniem een cadeautje naar iemand die dat – om welke reden dan ook – nodig heeft. In de Haagse regio hebben enkele kerken afgelopen jaar meegedaan aan dit project. Een deelnemer vertelt: 'Mijn kinderen hadden via de jeugdouderling twee adressen gekregen, maar lieten het graag aan mij over om hier iets mee te doen. Ik heb mijn plantjes niet anoniem weggebracht, maar ben daadwerkelijk op bezoek gegaan. Dat was best spannend, want je belt aan bij mensen die je niet kent. Het engelenproject helpt wel om over die drempel heen te stappen. Een van de mensen bij wie ik kwam, is een man die alleen leeft en die het erg op prijs stelde dat ik kwam. We hebben na de kerst contact gehouden en ook dit jaar zal ik nog wel bij hem langsgaan. Vooral als zo iemand niet meer in de kerk kan komen en alleen leeft, ligt eenzaamheid op de loer.'

Natuurlijk kunt u als *Kerk in Den Haag*-lezer ook op eigen initiatief een engel voor iemand zijn. In de vier adventsweken brengt u zelf iets aardigs bij iemand thuis: een kaart, een doosje chocolaatjes, een tekening of een tijdschrift. Het maakt niet uit wat, het gaat er vooral om dat u aan iemand denkt die het nodig heeft. Kijk op engelenproject.nl voor inspiratie en informatie.

GREET KAPPERS

Dromen als Messiaen

Tijdens dit bijzondere kerstconcert duik je in de klank- en kleurwereld van de Franse componist Olivier Messiaen (1908-1992). Geerten van de Wetering speelt de orgelcyclus *La Nativité du Seigneur*. Daarbij projecteert audiovisueel kunstenaar Marcel Wierckx kleurbeelden op het orgel, gebaseerd op negen pasteltekeningen die de Franse schilder Charles Blanc-Gatti maakte bij deze kerstcyclus: een totaalervaring in klank en beeld.

Vr. 17. 20.15 U. KLOOSTERKERK, LANGE VOORHOUT 4. MEER INFO EN KAARTVERKOOP: WWW.PODIUM21.NL